

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Wildgroei van strafbaarstellingen

Meij, P.P.J. van der; Simmelink, J.B.H.M.

Citation

Meij, P. P. J. van der, & Simmelink, J. B. H. M. (2023). Wildgroei van strafbaarstellingen. *Boom Strafblad*, 4(3), 93-95. doi:10.5553/BSb/266669012023004003002

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3721585>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Redactioneel

Wildgroei van strafbaarstellingen

mr. P.P.J. (Patrick) van der Meij en mr. J.B.H.M. (Joep) Simmelink*

Bij menig lezer van dit tijdschrift zal het onbekend zijn, of in ieder geval zal het in de vergetelheid zijn geraakt, dat in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw ‘decriminalisering’ en ‘depenalisering’ belangrijke topics waren in relatie tot de hervorming van het strafrecht. Decriminalisering was erop gericht de rol van het strafrecht terug te dringen, onder meer vanwege de stigmatiserende werking van strafbaarstelling en bestraffing van onwenselijk gedrag en vanwege ernstige twijfels aan de doelmatigheid en rechtvaardigheid van de strafrechtelijke aanpak daarvan. Bij depenalisering ging het om de vervanging van de strafrechtelijke sanctiedreiging door een ander, minder ingrijpend en diffamerend sanctiestelsel van de overheid, zoals het civiele recht, het bestuursrecht of het tuchtrecht.¹ Werd inzet van het strafrecht overwogen, dan zou alleen maar tot strafbaarstelling van gedrag mogen worden overgegaan als het strafbaar te stellen gedrag een toets aan ‘criteria voor strafbaarstelling’ zou kunnen doorstaan. Voorts werd de daadwerkelijke inzet van het strafrecht beheerst door de ultimatum remedium-gedachte. Een bij de uitoefening van de vervolgingstaak positief op te vatten opportuniteitsbeginsel – niet vervolgen van normschendend gedrag, tenzij ... – past bij dit uitgangspunt.

Behalve bij de onderwerpen abortus en euthanasie hebben decriminalisering en de daaraan ten grondslag liggende gedachten niet duurzaam geleid tot een terughoudende houding ten aanzien van de toepassing van het strafrecht en de strafbaarstelling van gedrag. Het

geloof in de afschrikwekkende, of minder negatief klinkend: gedragsbeïnvloedende werking van het strafrecht en de behoefte aan vergelding bleken te sterk. Het streven naar depenalisering heeft wel stevig voet aan de grond gekregen, maar niet in de zin die daaraan oorspronkelijk werd gegeven. Sedert de jaren 80 van de vorige eeuw heeft de behoefte aan punitieve rechtshandhaving ertoe geleid dat op grote schaal alternatieve sanctiesystemen zijn opgetuigd om ongewenst gedrag intensiever en effectiever te kunnen bestraffen dan via het strafrecht mogelijk bleek. De Wet administratief-rechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de bestuurlijke boete zijn belangrijke loten aan deze stam.

De kritische houding van vijftig jaar geleden ten aanzien van de strafbaarstelling van gedrag en de inzet van het strafrecht is al lang verlaten. Het ‘geloof’ in het strafrecht als instrument voor beïnvloeding van gedrag door strafbaarstelling, vervolging en bestraffing is al decennia erg sterk. Een gevolg is een voortdurend uitdijend arsenaal aan nieuwe strafbaarstellingen in het Wetboek van Strafrecht en uiteenlopende bijzondere wetten. Hierbij moet voor ogen worden gehouden dat het Wetboek van Strafrecht stamt uit 1886, met als noodzakelijk gevolg dat het wetboek geregeld bij de tijd moet worden gebracht. Met eventueel nieuwe strafbaarstellingen in het wetboek zal een antwoord moeten worden gegeven op actuele maatschappelijke problemen, bijvoorbeeld op het gebied van de informatietechnologie en de zedelijkheid, waarbij strafrechtelijke voorzieningen op hun plaats zijn.

Introductie van nieuwe strafbaarstellingen brengt direct het thema handhaving naderbij. Met iedere nieuwe strafbaarstelling wordt de handhavingstaak van politie, OM en ZM groter. Dat diezelfde organisaties al lange tijd gebukt gaan onder capaciteitstekorten, met als gevolg dat aan maar een beperkt deel van alle bekend geworden criminaliteit een strafrechtelijk gevolg kan worden

* Patrick van der Meij is advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten en is tevens lid van de redactie van dit tijdschrift. Joep Simmelink is advocaat-generaal en bijzonder hoogleraar OM bij de Universiteit Maastricht. Hij is tevens lid van de redactie van dit tijdschrift.

1 Zie het themanummer van *Delikt en Delinkwent* 1972, afl. 2, getiteld ‘Decriminalisering’ en de bundel *Strafrecht terecht? Over dekriminalisering en depenalisering*, Baarn 1972.

gegeven, vormt geen obstakel om van invoering van nieuwe strafbaarstellingen af te zien. De gedachte om bij de introductie van een nieuwe strafbepaling een bestaande strafbepaling met eenzelfde handhavingslast te schrappen,² is nooit aangeslagen.

Het voortdurend uitdijende arsenaal aan strafbaarstellingen heeft de redactie van dit tijdschrift aangegrepen voor het samenstellen van een themanummer over al meer of minder ver gevorderde voorstellen voor wijziging van het Wetboek van Strafrecht. De gemene deler bij die voorstellen bestaat eruit dat de voorgestelde strafbaarstellingen verband houden met actuele maatschappelijke vraagstukken. Het betreft de polarisatie in de samenleving, de arbeidsverhoudingen, de zedelijkheid en de rol van de Rotterdamse haven bij de import van grote hoeveelheden drugs.

Het inhoudelijk gedeelte van deze aflevering wordt geopend met een bijdrage van Berndsen. Hij gaat in op het thans bij de Eerste Kamer liggende voorstel tot strafbaarstelling van het verschijnsel doxing. Met deze uit de hackerswereld afkomstige term werd oorspronkelijk gedoeld op het onthullen van de personalia van een concurrent-hacker, maar de term heeft inmiddels een veel bredere betekenis gekregen. Het gaat hierbij om het vrijgeven of verspreiden van privégegevens van een persoon met de bedoeling dat de vrijgegeven of verspreide gegevens worden gebruikt om de betrokken persoon door middel van intimidatie te treffen in de uitoefening van werkzaamheden of in het privéleven. Berndsen bespreekt de redactie van de strafbepaling en plaatst in het kader van de vrijheid van meningsuiting kritische kanttekeningen bij vage termen die het bereik van de strafbepaling moeten begrenzen, zoals 'vrees', ernstige overlast' en 'ernstig... hinderen'.

De volgende bijdrage is van de hand van Buisman en gaat over het voornemen om in het Wetboek van Strafrecht een strafbaarstelling inzake 'necrofilie' op te nemen. Buisman bespreekt ten eerste de rechtsbelangen die moeten worden gediend met een strafbaarstelling van het verrichten van seksuele handelingen met een stoffelijk overschot, een vorm van lijkschennis. Het betreft overwegend de immaterieel van aard zijnde persoonlijkheidsrechten van de overledene, belangen van nabestaanden in relatie tot de nagedachtenis aan de overledene en de openbare orde. Voorts wordt aangegeven dat aanvulling van het wetboek met een specifieke strafbaarstelling gepast is, omdat met de huidige in het wetboek opgenomen voorzieningen – en dan gaat het niet alleen om bepalingen in de afdeling over de zedelijkheidswetgeving, maar ook over zaaksbeschadiging (art. 350 Sr) – geen passend antwoord kan worden gegeven op gedragingen waarop het etiket 'necrofilie' moet worden geplakt. Aansluitend bespreekt Buisman uiteenlopende vraagstukken die bij strafbaarstelling van necrofilie aan de orde zijn, zoals de wijze van beschrij-

ving van het strafbaar te stellen gedrag, het schuld-beginsel, de rubricering, de hanteerbaarheid en handhaafbaarheid van de strafbepaling en de gewenste strafbedreiging. Tot slot presenteert Buisman een voorstel voor de strafbaarstelling van necrofilie.

Aansluitend gaat Lestrade uitvoerig in op een voorgenomen wijziging van de strafbaarstelling van mensenhandel in artikel 273f Sr. Deels moet met deze wijziging tegemoetgekomen worden aan de lastige hanteerbaarheid van de verschillende delictsomschrijvingen in dit artikel. Lestrade kwalificeert artikel 273f Sr terecht als een 'gedrocht'. De modernisering van het huidige artikel 273f Sr betekent deels dat de strafbaarstelling van uitbuiting en ernstige arbeidsmisstanden wordt uitgebreid. Ook worden de verschillende delictsomschrijvingen teruggebracht tot twee varianten, zijnde mensenhandel en kinderhandel. Het voordeel trekken uit mensenhandel wordt in een afzonderlijke bepaling ondergebracht. Lestrade betreurt dat in het voorstel wordt voortgeborduurd op bestaande begrippen en formulerings, waardoor de thans ervaren problemen worden gecontinueerd. Zij meent dat de wijzigingen aan kracht zouden winnen door nadere verduidelijking en vereenvoudiging. Aansluitend gaat Lestrade in op de voorgenomen uitbreiding van de strafbaarheid met het oog op arbeidsuitbuiting. Kanttekeningen worden geplaatst bij de hanteerbaarheid van de voorgenomen strafbaarstelling, met name ten aanzien van het bestanddeel 'ernstige benadeling'. Ook wordt ingegaan op handhavingsvraagstukken en wordt de vraag gesteld of arbeidsuitbuiting niet beter met inzet van het arbeidsrecht en het huurrecht kan worden bestreden. Verder plaatst Lestrade de voorgenomen wijzigingen van artikel 273 Sr in het teken van het voorstel voor herziening van de EU-richtlijn mensenhandel. Haar antwoord op de vraag of de voorgenomen wijzigingen van de strafbaarheid van mensenhandel aansluiten bij het voorstel voor een nieuwe EU-richtlijn is negatief.

In de vorm van een column gaat Swier in op een onderwerp dat recent naar aanleiding van een tweetal strafzaken ruim de media haalde, namelijk 'seksuele oplichting', in goed Nederlands ook wel aangeduid als 'stealththing'. Hiermee wordt gedoeld op seksuele omgang waarbij de ene deelnemer de andere voorspiegelt een condoom te gebruiken, maar dat uiteindelijk toch niet doet. Swier gaat nader in op de door de Rotterdamse rechtbank uitgesproken vonnissen waarin is beslist dat het condoombedrog niet onder de strafbaarstelling van verkrachting kan worden gebracht, maar wel kan worden aangemerkt als een vorm van 'dwang' in de zin van artikel 284 Sr. Terecht geeft Swier aan dat het in het kader van de komende herziening van de zedelijkheidswetgeving gepast is als de wetgever expliciet stilstaat bij de vraag of 'condoombedrog' strafbaar moet worden gesteld.

2 Deze gedachte is afkomstig van de Groninger oud-hoogleraar Th.W. van Veen. De vindplaats van deze uitlating hebben we niet kunnen traceren.

Dammers en Timorason gaan in hun bijdrage in op het wetsvoorstel Messenverbod. Tegen de achtergrond van het toenemende aantal steekincidenten in recente jaren en de betrokkenheid van jeugdigen bij geweldsdelicten met steekwapens, beoogt de minister het bezit en gebruik van steekwapens in de openbare ruimte aan banden te leggen door onder andere een aanpassing van de Wet wapens en munitie waarmee de verkoop van bepaalde gebruiksmessen aan minderjarigen wordt verboden, evenals het dragen van deze wapens in de openbare ruimte. In hun bijdrage staan de auteurs uitgebreid stil bij de huidige inhoud van de Wet wapens en munitie en de voorgestelde wijzigingen. Op basis van deze bespreking concluderen de auteurs dat het dragen van deze wapens door minderjarigen al strafbaar is onder de huidige wet. Hierdoor is het maar zeer de vraag wat de meerwaarde van het wetsvoorstel is. Ook hier grijpt de politiek wederom naar criminalisering om een maatschappelijk probleem het hoofd te bieden, terwijl preventieve en educatieve maatregelen buiten het strafrecht onvoldoende worden uitgedacht en benut.

Dit themanummer sluit af met een kritische bijdrage van Van der Meij over de strafbaarstelling van drugsuithalers. Van der Meij plaatst het fenomeen van de drugsuithaler binnen de context van de georganiseerde criminaliteit en legt uit hoe de strafbaarstelling (en hogere strafdreiging) past bij een hardere aanpak van ondermijnende criminaliteit. De auteur laat zien hoe de uithalersproblematiek illustratief is voor het gegeven dat het enkel strafbaar stellen (en zwaarder bestraffen) van ongewenst gedrag niet automatisch leidt tot een afname van dat gedrag. In dit specifieke geval kan zelfs worden gesteld dat de repressieve aanpak juist een averechts effect heeft. De uithalersproblematiek onderstreept de boodschap van de redactie dat een adequate aanpak van criminaliteit een structurele oplossing behoeft die gericht is op de onderliggende maatschappelijke problemen van het type daders.

De redactie weest u veel leesplezier.